

CIA skulle stödja Sverige vid krig

Hemlig svensk organisation förberedde västkontakter om Sovjet skulle ockupera

Av BJARNE STENQUIST

Den svenska regeringen har under minst tjugo år haft direktkontakt med den amerikanska underrättelsetjänsten CIA för att säkerställa regeringens och kungafamiliens flykt i händelse av sovjetisk ockupation. CIA skulle också försörja en svensk motståndsrörelse med vapen och annan materiel.

Förutom CIA hade regeringen också en gemensam planläggning med den brittiska underrättelsetjänsten MI6. Samarbetet med CIA och MI6 sköttes av en fram till i dag för såväl allmänhet som riksdag helt okänd svensk "motståndorganisation", vars existens och arbetsuppgifter har bekräftats för DN av flera välplacerade källor med direkt insyn i verksamheten.

Under två decennier leddes organisationen av tidigare försäkringsdirektören Alvar Lindencrona, som stod Marcus Wallenberg nära. Lindencrona fungerade som regerings huvuduppdrag och hans nära och MI6 informerade om den svenska motståndsorganisationens verksamhet. Genom bland annat Marcus Wallenbergs försorg hade Lindencrona under många år en framskjutet position i Internationella handelskammaren. Detta gjorde att han obehindrat kunde resa till Storbritannien och USA utan att väcka uppmärksamhet.

Colby kontaktman

Lindencrona agerade från 1958 på statsminister Tage Erlanders uppdrag och hans huvuduppdrag var att hålla CIA och MI6 informerade om den svenska motståndsorganisationens verksamhet. Genom bland annat Marcus Wallenbergs försorg hade Lindencrona under många år en framskjutet position i Internationella handelskammaren. Detta gjorde att han obehindrat kunde resa till Storbritannien och USA utan att väcka uppmärksamhet.

Kontakterna med CIA upprätthålls sedan i början av 1950-talet genom CIA-agenten William Colby, som under några år var stationerad på den amerikanska ambassaden i Stockholm. I sina memoarer berättar Colby att hans uppgift var att bygga upp en "stay behind"-organisation i Norge, Danmark, Sverige och Finland. Colbys arbete i Sverige var, enligt DN:s källor, inte särskilt omfattande. Han rekryterade och utrustade dock några "motståndsledare".

Colbys kontakter överfördes 1958 till den svenska regeringen. Då påbörjades uppbyggnaden av en svensk motståndsorganisation, underställd inrikesdepartementet. Arbetet övervakades personligen av Tage Erlander och inrikesminister Rune Johansson.

Okänd för de flesta

Organisationen lades under inrikesministern för att man ville hålla den åtskild från den vanliga militära verksamheten. Organisationen upprättades med hänsyn till övergripande statsintressen och rapporterade direkt till regeringen, säger en ledande militär som från olika positioner kunde följa verksamheten under en lång rad av år.

1968 flyttades organisationen dock in under försvarsdepartementet.

Men inte ens hela regeringen var informerad om organisationens existens. Lindencrona rapporterade endast till en skara utvalda personer. Det skedde i mer organiserade former vid så kallade chefsmöten, som hölls ungefär en gång per år. Mötena hölls till att börja med i Thules lokaler på Sveavägen, i nuvarande Skandiahuset. Därefter träffades man oftast hemma i Lindencronas lägenhet vid Stureplan.

Invigda i organisationens verksamhet var från starten Tage Erlander, Rune Johansson och Torsten Nilsson (försvars- och utrikesminister i flera socialdemokratiska regeringar), LO-chefen Arne Geijer och dåvarande SAF-chefen Bertil Kugelberg samt en person som representerade bonderörelsen RLF. Invigda var också några ledande militärer. Därutöver kände ett fåtal industriledare och framträdande näringslivspersoner till verksamheten. Organisationen skulle träda i kraft när ett sovjetiskt anfall på Sverige var ett faktum.

Organisationens huvuduppdrag var att fungera som stomme i en svensk motståndsrörelse. För detta ändamål rekryterades cirka 150 "motståndsledare", utspridda över landet. Dessa genomgick en speciell utbildning, omfattande bland annat sabotageteknik. Till stöd för dessa motståndsmän fanns också speciella vapen- och drivmedelsförråd som låg vid sidan av den ordinarie mobiliseringsorganisationen.

Exilregering

En av organisationens viktigaste uppgifter var att i händelse av ockupation upprätta radiokontakt med CIA:s stora Europapaketer i London. För detta ändamål fanns radiosändare utplacerade på olika platser och vissa personer specialutbildades i radiokommunikation.

Organisationen hade också till uppgift att säkerställa att regeringen, kungafamiljen, riksdagens krigsdelegation och krigshögkvarteret evakuerades till London, varifrån en svensk exilregering skulle leda den fortsatta motståndskampen.

Evakueringen av statsledningen var i första hand den reguljära krigsmaktens uppgift. För detta fanns och finns noggranna planer, stödda på svenska resurser i form av flygplan, ubåtar, bilar och så vidare. Motståndsorganisationen skulle träda in om den svenska krigsmaktens misslyckades i sin uppgift eller om statsledningen fastnade halvvägs, till exempel i Värmland eller i Norge, under flykten mot London.

I en sådan situation var det bara CIA som hade tillräckliga resurser för att kunna förhindra att kungen och regeringen råkade i sovjetisk fångenskap.

Det viktigaste var dock att se till att CIA kunde hålla kontakten med den svenska motståndsrörelsen. CIA var den enda organisation som hade tillgång till krigsmateriel och transportkapacitet i en sådan omfattning att den kunde

I centrum för organisationen fanns försäkringsdirektör Alvar Lindencrona. De beslut som fattades var kända av ett fåtal. Förre statsministern Tage Erlander, Torsten Nilsson (tidigare försvars- och utrikesminister), LO-chefen Arne Geijer samt SAF-chefen Bertil Kugelberg var några med insyn i kontakterna med CIA.

de försörja en svensk motståndskamp under ett utdraget krig, säger en av DN:s källor.

MI6 var trots allt en mindre organisation som inte kunde avdela så stora resurser för Skandinavien, tilläggarna till DN:s sagesman.

Vid planeringen av motståndskampen i Sverige utgick man från olika tänkbara fall, inklusive att även Norge skulle falla i Sovjets händer. I en sådan situation skulle försörjningen av en motståndsorganisation kräva en stor och kunglig transportapparat, som skulle operera med Storbritannien som bas.

CIA koordinerade

CIA byggde under 1950-talet upp liknande motståndsorganisationer i hela Europa. Organisationer vars existens avslöjades först under de senaste månaderna. Genom CIA i London kunde den svenska motståndskampen koordineras med verksamheten i resten av Europa.

Lindencrona höll regelbunden kontakt med CIA:s och MI6:s personal i Stockholm. Men han reste även till London och Washington. Under utlandsresorna utgjordes Lindencronas enda skydd av en pistol, insmugglad av en ledande svensk militär från Schweiz och överlämnad till Lindencrona utan vapenlicens.

Lindencrona vill kunna försvara sig om någon skulle försöka slå honom i huvudet under hans resor, säger DN:s sagesman. DN har lyckats kartlägga organisationens verksamhet fram till 1978, då Lindencrona pensionerades av

den dåvarande borgerliga regeringen. Han avled 1981. Verksamheten genomgick då en betydande omorganisering. Under regeringen Palmes sju första år, fram till den borgerliga valsegeren 1976, fanns alltså direktkontakterna med CIA kvar.

Grafström ledde

Fram till 1978 leddes organisationen från ett speciellt kansli. Fram till slutet av 1960-talet var detta (inhytt) en tvärumslagenhet med matplats på Normaln i Stockholm. Stadligt på plats i detta kontor fanns organisationens kanslist, "en rekordrigg fru" som svarade i telefon med

namnet på den firma som organisationen komde sig bakom.

Under de första tio åren leddes organisationens kansli av generalmajor Anders Grafström. Han ansvarade för motståndsledarnas utbildning och för att organisationens förråd underhölls. Grafström var mest känd som Finlandsfrivillig och ordförande i Förbundet svenska Finlandsfrivilliga.

I slutet av 1960-talet bytte kansliet täcknamn och flyttade till ett större kontorshus i Stockholm, där det existerade åtminstone fram till 1978. Enligt DN:s uppgifter efterträddes Grafström 1968 av

överste Gunnar Areskoug, som bland annat varit chef för den svenska övervakningskontingenten i Korea. Efter Areskoug har organisationen haft åtminstone ytterligare en kanslistchef.

Den som organisations existens har aldrig anmält för riksdagen. Finansieringen har dolts bakom olika poster i statsbudgeten, vars egentliga syfte varit kända endast för en handfull personer. Riksdagen har beviljat anslag till dessa utgiftsposter utan att veta vad som legat bakom. Via statsbudgeten har kansliet och underhållet av organisationens förråd finansierats.

CIA bidrog dock till organisationens tillgångar genom att man 1958 donerade den "krigskassa" William Colby utrustat sina motståndsledare med. Troligen uppgick donationen till några hundra tusen kronor.

Den här hemliga kassa innehöll dock redan i början på 1960-talet över en miljon kronor. Kassen växte genom nya donationer från svenska privatpersoner.

"Svarta pengar" — Ett fåtal av landets viktigaste industriledare och några andra förmögna personer var invigda i motståndsrörelsens existens. De beslutade att skjuta till pengar, som en fosterländsk gärning, säger en av DN:s källor.

Kassen, som skulle distribueras till motståndsledarna i händelse av krig, förvarades under många år i ett låst kassaskrin på försvarstabern i Stockholm. När Sverige på våren 1965 gick över till nya sedlar fick man problem med att byta ut så mycket "svarta" pengar.

Vid slutet av 1960-talet övergick man dock till en mer "professionell förvaltning" av pengarna. Sannolikt sattes de helt enkelt in på ett bankkonto. DN har inte lyckats utröna vad som hänt med kassen. Vissa uppgifter gör dock gällande att den efter hand förbrukats eftersom budgetanslagen inte alltid täckte kostnaderna för att köpa in ny materiel.

Organisationen har existerat helt vid sidan av det "normala" militära systemet och den militära underrättelsetjänsten IB och dess olika efterföljare. Den har också stått vid sidan av det "krigs-IB" som skulle fungera i händelse av ockupation. Utrikesminister Sten Anderssons uppgifter sommaren 1968 om att "krigs-IB" skulle fungera som en motståndsrörelse är alltså felaktiga.

"Krigs-IB" var en underrättelsetjänst. Den kunde inte blandas ihop med en motståndsrörelse, vars folk skulle gå åt i kampen med de sovjetiska ockupationsstyrkorna, säger en av DN:s källor.

överste Gunnar Areskoug, som bland annat varit chef för den svenska övervakningskontingenten i Korea. Efter Areskoug har organisationen haft åtminstone ytterligare en kanslistchef.

Den som organisations existens har aldrig anmält för riksdagen. Finansieringen har dolts bakom olika poster i statsbudgeten, vars egentliga syfte varit kända endast för en handfull personer. Riksdagen har beviljat anslag till dessa utgiftsposter utan att veta vad som legat bakom. Via statsbudgeten har kansliet och underhållet av organisationens förråd finansierats.

CIA bidrog dock till organi-

organisationens tillgångar genom att man 1958 donerade den "krigskassa" William Colby utrustat sina motståndsledare med. Troligen uppgick donationen till några hundra tusen kronor.

Den här hemliga kassa innehöll dock redan i början på 1960-talet över en miljon kronor. Kassen växte genom nya donationer från svenska privatpersoner.

"Svarta pengar" — Ett fåtal av landets viktigaste industriledare och några andra förmögna personer var invigda i motståndsrörelsens existens. De beslutade att skjuta till pengar, som en fosterländsk gärning, säger en av DN:s källor.

Kassen, som skulle distribueras till motståndsledarna i händelse av krig, förvarades under många år i ett låst kassaskrin på försvarstabern i Stockholm. När Sverige på våren 1965 gick över till nya sedlar fick man problem med att byta ut så mycket "svarta" pengar.

Vid slutet av 1960-talet övergick man dock till en mer "professionell förvaltning" av pengarna. Sannolikt sattes de helt enkelt in på ett bankkonto. DN har inte lyckats utröna vad som hänt med kassen. Vissa uppgifter gör dock gällande att den efter hand förbrukats eftersom budgetanslagen inte alltid täckte kostnaderna för att köpa in ny materiel.

Organisationen har existerat helt vid sidan av det "normala" militära systemet och den militära underrättelsetjänsten IB och dess olika efterföljare. Den har också stått vid sidan av det "krigs-IB" som skulle fungera i händelse av ockupation. Utrikesminister Sten Anderssons uppgifter sommaren 1968 om att "krigs-IB" skulle fungera som en motståndsrörelse är alltså felaktiga.

"Krigs-IB" var en underrättelsetjänst. Den kunde inte blandas ihop med en motståndsrörelse, vars folk skulle gå åt i kampen med de sovjetiska ockupationsstyrkorna, säger en av DN:s källor.

Organisationen har existerat helt vid sidan av det "normala" militära systemet och den militära underrättelsetjänsten IB och dess olika efterföljare. Den har också stått vid sidan av det "krigs-IB" som skulle fungera i händelse av ockupation. Utrikesminister Sten Anderssons uppgifter sommaren 1968 om att "krigs-IB" skulle fungera som en motståndsrörelse är alltså felaktiga.

"Krigs-IB" var en underrättelsetjänst. Den kunde inte blandas ihop med en motståndsrörelse, vars folk skulle gå åt i kampen med de sovjetiska ockupationsstyrkorna, säger en av DN:s källor.

Olof Palme litade på väst

Av BJARNE STENQUIST

I augusti 1981 sade den dåvarande centerpartistiske försvarsministern Torsten Gustafsson att "även om vi

DN. analys

betraktar oss som neutrala så vet vi var vi hör hemma. Amerika är ju den stora demokratin." För detta fick Gustafsson ta emot stora skopp ovet av Olof Palme.

Detta är ett utomordentligt egendomligt uttalande. Det måste tydas så att försvarsministern betraktar neutralitetspolitiken mera som en formalitet som inte hindrar vissa typer av mili-

tärt samarbete med de länder där vi "egentligen hör hemma", sade Palme till Expressen den 22 augusti 1981.

DN kan i artikeln här bredvid visa att en lång rad socialdemokratiska regeringar, först under Tage Erlander och sedan under Olof Palme, precis lika bra vetat "var Sverige hör hemma". Under mer än tjugo års tid litade dessa socialdemokratiska regeringar på stöd från CIA för att upprätthålla den svenska nationens kamp mot en sovjetisk militär övermakt. Om Tage Erlander eller Olof Palme, efter att de reguljära svenska stridskrafterna krossats av

Röda armén, satt fast i en fjällstuga på gränsen till Norge var det deras förhoppning att CIA skulle komma och plöcka upp dem.

Flera socialdemokratiska regeringar genomförde alltså redan i fred en konkret planläggning med den amerikanska och den brittiska regeringen om vad som skulle ske om ryssen kom.

I sin kritik av Torsten Gustafsson sade Palme: — Ett sådant uttalande går knappast att förena med bevarad trovärdighet för vår neutralitetspolitik. Det är särskilt allvarligt när det görs av försvarsministern. Statsministern bör dra konsekvenserna av detta.

Palme menade alltså att dåvarande statsministern Thorbjörn Fälldin borde ge Torsten Gustafsson sparken. Men om ett sådant uttalande inte går att förena med bevarad trovärdighet för Sveriges neutralitetspolitik, vad ska man då säga om det samarbete med CIA och MI6 DN i dag kan berätta om?

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □

Vanliga medborgare tycker nog inte att det är så konstigt att man vänder sig dit där hjälp står att finna, det vill säga till USA och Storbritannien, för att kunna fortsätta en väpnad kamp för Sveriges frihet. Men varför har det i alla år varit förbjudet att tala om det? □